

(1631) – the first systematic study in education history related to the goals, objectives, content, methods and organization of children education of the first six years of life. The teacher discusses the main parents' duties: child's soul development, taking care of his physical health, the mental education, teaching to the active life and to constant engagement in something. Comenius has laid a scientific pedagogical foundation of family education, and grounded the role of the family as the most important subject of socio-pedagogical process.

Keywords: J. A. Comenius, «Mother School», family, the subject of socio-pedagogical process, health, children education, socialization, parents.

УДК:378:37.0

Н. М. Чернуха

ІНТЕГРАЦІЙНА ЄДНІСТЬ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті розглянуто основні пріоритети інтеграційної єдності навчання і виховання в сучасному освітньому просторі, прослідковано генезис інтеграційних процесів у освіті, зокрема, навчанні та вихованні. Автор наголошено на тому, що інтеграційна єдність навчання і виховання в сучасному освітньому просторі вищого навчального закладу є підґрунтям успішної соціалізації особистості.

Ключові слова: інтеграція, виховання, особистість, освітній простір, студент, самореалізація, гуманізація, єдність.

Постановка проблеми. Пошук оптимальних, найбільш ефективних засобів, що впливають на якість освіти, наразі значно розширюється. Активно створюються нові педагогічні технології, оновлюються та осучаснюються вже відомі, оскільки все більш нагальною стає неспроможність традиційної освітньої системи задовольняти потреби соціокультурних та економічних викликів сучасного соціуму.

Переконані, одним із найбільш продуктивних шляхів осмислення просторово-часових і сутнісних вимірів життя є інтеграційні процеси в освіті, що звернені, перш за все, до духовних можливостей людини, її морально-етичного і художньо-естетичного розвитку, що є суттєвим і значущим підґрунтям для успішної самореалізації сучасної особистості. Саме інтеграційні процеси в освіті створюють найбільш сприятливі умови для успішної життєвої і професійної самореалізації кожної особистості, зокрема, в сучасному, суперечливому, сповненому трансформаційних змін соціумі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зазначимо, що поняття інтеграції не є новим. Прогресивні педагоги Я. Коменський, К. Ушинський, О. Герцен, П. Каптерев, В. Сухомлинський підкреслювали важливість зв'язків між навчальними предметами для відображення цілісної картини світу і створення умов для правильного світосприйняття, а також необхідність узагальненого пізнання й цілісності пізнавального процесу, що без сумніву, має пряме відношення до індивідуальної траєкторії розвитку особистості в будь-якому соціумі. Останнім часом плідно над проблемою інтеграції в освіті працюють сучасні науковці І. Бех, М. Васильєв, Н. Васильєва, Т. Власенко, В. Доманський, В. Загвязинський, М. Іванчук, В. Івченко, А. Карпов, Т. Лагунова, О. Руднянська, І. Свистунов та інші.

Мета статті – визначити основні пріоритети інтеграційної єдності навчання і виховання в сучасному освітньому просторі та прослідкувати генезис інтеграційних процесів в освіті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Варто зауважити, що сутність інтеграції полягає у відновленні, заповненні і створенні цілісності, що в сукупності має

свою структуру і певні функції. Дуже часто інтеграція протистоїть стихійним проявам сил суспільства. Також інтеграція розглядається як процес, результатом якого є досягнення єдності і цілісності, погодженості в середині системи, що заснована на взаємозалежності окремих спеціалізованих елементів.

Поділяючи думку багатьох науковців, які вивчають питання інтеграції, узасвідуючи в галузі освіти, відзначимо, що на сучасному етапі модернізації освіти в Україні на Європейському і міжнародному освітніх просторах, саме інтеграційні процеси є і повинні стати одним із найбільш оптимальних та ефективних шляхів реалізації завдань, що поставлені перед усіма, хто працює над проблемами освіти, зокрема, у забезпеченні успішної індивідуальної траєкторії розвитку особистості як в умовах сьогодення, так і на перспективу.

Усвідомлюючи, що життя – це безперервна причетність людини до навколишнього світу, варто зазначити, що його не можна уявити поза ним. Його здійснення можливе лише завдяки такій причетності, як множині певних зв'язків. Саме тому часто говорять про життєву гармонію, інтеграцію, які визначають різнобічний розвиток суб'єкта завдяки пізнанню, переживанню ним світу та орієнтації стосовно поведінки й діяльності в ньому, тобто забезпеченні успіху в житті кожної особистості [2, с. 16].

Звернення до теоретичних і практичних напрацювань дають підстави стверджувати, що саме гуманітарна освіта, діалогова форма навчання, інтеграційні процеси в сучасному освітньому просторі, що звернені до духовних можливостей людини, її професійної та життєвої самореалізації, є одним із найпродуктивніших шляхів досягнення просторово-часових і сутнісних вимірів життя, основою формування успішної толерантної особистості, достатньо високого рівня її соціальної активності та успіху в житті.

Зазначимо, що в умовах сьогодення необхідність модернізації освіти є незаперечною, адже лише система освіти здатна принципово, системно й організовано, технологічно обґрунтовано виконувати функцію суспільства щодо підготовки молодого покоління до самостійного життя. Така підготовка пов'язана з розвитком особистості, відтворенням і збагаченням як індивідуального досвіду, так і суспільного духовного потенціалу народу, нації та людства.

У сучасному освітньому середовищі докорінно змінюється стратегія підготовки фахівців із вищою освітою. Головним для фахівця стає самостійний пошук і відбір наукової інформації, яка необхідна йому для подальшого вдосконалення професійної діяльності. Саме тому в усьому світі актуальною є проблема розвитку в майбутніх фахівців із вищою освітою бажання і вміння вчитися самостійно протягом усього життя. Важливо зрозуміти той факт, що конкурентоспроможність фахівця з вищою освітою базується не на сумі засвоєних під час навчання знань, а на вмінні їх творчо застосовувати. Мета вищої освіти нині – це підготовка фахівців, які здатні забезпечити перехід від індустріального до інформаційно-технологічного суспільства через новаторство у навчанні, вихованні й науково-методичній роботі; виховання в молоді довіри до динамічних знань та усвідомлення потреби розвитку своїх творчих здібностей [6, с. 23].

Незаперечним є те, що високий професіоналізм фахівця повинен поєднуватися з розумінням наслідків своєї діяльності для суспільства, з відповідальністю перед ним і навіть перед людством загалом. Стає зрозуміло, що підготовка фахівця з вищою освітою – це, насамперед, становлення його як особистості, людини гуманної, відповідальної, з громадянськими й моральними якостями.

Підвищується соціальна роль освіти, адже від її спрямованості й ефективності багато в чому залежать перспективи розвитку людства. В останнє десятиліття

суспільство змінює своє відношення до всіх видів освіти. Докорінно змінюється стратегія підготовки фахівців із вищою освітою, оскільки вона розглядається як пріоритетний чинник соціального і економічного прогресу. Причина такої уваги полягає в розумінні того, що найважливішою цінністю і основним капіталом сучасного суспільства є людина, яка здатна до пошуку й освоєння нових знань, прийняття нестандартних рішень.

Останніми роками все реальнішим є усвідомлення того, що розвиток людства за допомогою тільки економічного зростання і збільшення технічної могутності є небезпечним і обмеженим. Майбутня еволюція суспільства залежить від рівня культури і мудрості людини. На думку Еріха Фромма, розвиток визначатиметься не стільки тим, що людина має, скільки тим, ким вона є і що вона може зробити з тим, що має [9].

Варто зазначити, що традиційно наша вища школа орієнтує студента не на здобуття, а на отримання знань через викладачів, що зумовлює переважно безініціативний, пасивний стан його особистості. Проте в умовах постійного оновлення наукової інформації, головним для фахівця стає самостійний пошук і відбір інформації, яка необхідна йому для подальшого вдосконалення професійної діяльності. Набуті знання дуже швидко старіють, якщо їх не оновлювати. Саме тому актуальною є проблема розвитку в майбутніх фахівців із вищою освітою бажання та вміння вчитися самостійно протягом усього трудового життя. До того ж освіченим стає той фахівець, який не лише постійно поповнює свої знання, а й виявляє творчість у розв'язанні професійних проблем.

Сучасний навчально-виховний процес потребує інтелектуалізації, насичення проблемністю, збільшення самостійної роботи студента і скорочення пасивних форм діяльності. Самостійна діяльність студента передбачає участь волі, інтелекту і моралі, що сприяє виникненню потреби самоосвіти, самовдосконалення [2]. Пріоритет сучасного навчання особистості полягає в упорядкованій взаємодії викладача зі студентом, що спрямована на розвиток особистості майбутнього фахівця, досягнення мети професійної підготовки. Змістом цієї взаємодії є цілеспрямована, послідовна передача (трансформація) суспільно-історичного, соціокультурного, професійного досвіду студентам у спеціально організованих умовах вищої школи [6].

Наразі вкрай актуальною є проблема ефективної взаємодії навчання і виховання у сучасному вищому навчальному закладі. Оптимальне співвідношення між процесами виховання і навчання – фундаментальна проблема педагогіки в різні часи. Так, наприклад, Ж.-Ж. Руссо та К. Ушинський провідну роль надавали вихованню, підпорядковували йому навчання. К. Ушинський зазначав, що «без духовного розвитку людини все фактичне пізнання, зокрема, математичні чи мікроскопічні дослідження не несуть користі, а можуть привести навіть до шкоди самій людині і її середовищу» [3].

Сучасна педагогічна теорія розглядає навчання і виховання в єдності, що не виключає специфіки цих процесів, із глибоким пізнанням їх сутності, функцій, організації, засобів, форм і методів.

Під вихованням у широкому значенні розуміємо цілеспрямований процес формування духовності, культури і фізичних сил особистості студента, підготовку його до життя, активної участі у трудовій діяльності як фахівця. На процес виховання студентської молоді впливають, зокрема, ректорат, деканати, кафедри, академічна група, студентське самоврядування, а також їхні наставники і родина. Під вихованням у вузькому значенні слова розуміємо систематичний і цілеспрямований вплив на студентів вихователів-викладачів кафедр і перелічених структур університету. Процес виховання органічно поєднаний із процесом навчання студентів, опануванням ними основами наук, багатством національної та світової культури. Виховання має за мету формування рис і якостей студента згідно з його здібностями й інтересами в рамках

державної політики виховання [5, с. 14]. Сутність виховання полягає в тому, що у процесі його формується світогляд, мораль, високі естетичні смаки і ставлення студента як особистості до навколишнього світу.

Звернемося до національного виховання, яке полягає в набутті молодим поколінням і студентами, зокрема соціального досвіду, успадкування ними духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування в молоді, незважаючи на національну належність, рис громадянина Української держави. Мета національного виховання конкретизується через систему виховних завдань, що є загальними не тільки для всіх виховних заходів, а й для всього суспільства в цілому [1; 5; 6; 8]:

- забезпечення умов для самореалізації особистості відповідно до її здібностей, суспільних і власних інтересів;

- відхід від уніфікації у процесі виховання, від орієнтації на «усередненого» вихованця;

- формування національної свідомості та людської гідності, любові до рідної землі, родини, свого народу, бажання працювати задля розквіту держави, готовності її захищати;

- виховання правової культури – поваги до Конституції, законодавства України, державної символіки, знання та дотримання законів; забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, старших за віком, культури та історії рідного народу;

- формування мовної культури, оволодіння і вживання української мови;

- виховання духовної культури особистості та створення умов для вільного формування нею власної світоглядної позиції; утвердження принципів загальнолюдської моралі – правди, справедливості, милосердя, патріотизму, доброти та інших чеснот;

- культивування кращих рис української ментальності – працелюбності, індивідуальної свободи, глибокого зв'язку з природою, толерантності, поваги до жінки, любові до рідної землі;

- формування почуття господаря та господарської відповідальності, підприємливості та ініціативи, підготовка дітей до життя в умовах ринкових відносин;

- забезпечення повноцінного розвитку молоді, охорона та зміцнення її фізичного, психічного та духовного здоров'я;

- формування соціальної активності та відповідальності особистості через включення вихованців у процес державотворення, реформування суспільних стосунків;

- забезпечення високої художньо-естетичної культури, розвиток естетичних потреб, почуттів;

- вироблення екологічної культури людини, розуміння необхідності гармонії її відносин з природою;

- прищеплення глибокого усвідомлення взаємозв'язку між ідеями індивідуальної свободи, правами людини та її громадянською відповідальністю; спонукання вихованців до активної протидії проявам аморальності, правопорушенням, бездуховності, антигромадській діяльності.

Безумовно, виховання студента, формування й розвиток його особистісних якостей відносяться до основних завдань вищого навчального закладу. Багато ВНЗ планують свою роботу, спираються на ідеї гуманізації і спрямовують свої зусилля на формування нової гуманітарної культури і гуманітарного середовища у виші. Саме формування такого середовища через навчальний процес і позанавчальну роботу забезпечує якісну підготовку фахівця.

Не випадково український психолог Г. Костюк зазначає, що, якщо виховання – це керування індивідуальним становленням людської особистості, то виховувати означає проектування поступового становлення якостей майбутньої особистості та управління здійсненням накреслених проєктів [4]. Як наголошено в Національній доктрині розвитку освіти України, пріоритетним напрямом в її реалізації є формування особистості, яка усвідомлює свою приналежність до українського народу, сучасної європейської цивілізації, виховання людини демократичного світогляду, яка поважає громадські права і свободи, традиції народів і культур світу, національний, релігійний, мовний вибір кожної людини.

Висновки. Таким чином, інтеграційна єдність навчання і виховання у сучасному освітньому просторі вищого навчального закладу є одним із пріоритетів сучасного освітнього простору, підґрунтям успішної соціалізації особисті.

Перспективи подальших досліджень полягають у пошуку оптимальних, найбільш ефективних засобів, що впливають на якість освіти, шляхів модернізації освіти, яка здатна задовольняти потреби сучасного соціуму та готувати молоде покоління до життя.

Список використаної літератури

1. Бех І. Ф. Законопростір сучасного виховного процесу / І. В. Бех // Вища освіта України. – 2004. – № 1. – С. 10–13.
2. Бондар Л. В. О. Сухомлинський : ціннісно-гуманна основа виховного процесу / Л. Бондар // Рідна школа. – 2009. – № 8/9. – С. 14–17.
3. Галицких Е. О. От сердца к сердцу : мастерские ценностных ориентаций / Е. О. Галицких. – СПб., 2002. – С. 19, 29.
4. Гончаренко С. У. Гуманітаризація загальної середньої освіти / С. У. Гончаренко, Ю. І. Мальований. – К., АПНУ, 1994. – 325 с.
5. Гуманізація та гуманітаризація професійної освіти : наук.-метод. зб. / за ред. І. А. Зязюн ; АПН України; Інститут педагогіки і психології професійної освіти. – К., 1996. – 160 с.
6. Кільова Г. О. Використання новітніх технологій у системі навчання та виховання студентської молоді / Г. О. Кільова // Освіта Донбасу. – 2011. – № 6 (149). – С. 43–49.
7. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк; за ред. Л. Н. Проколенко. – К., 1989. – 608 с.
8. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – Харків, 2002. – С. 126–174.
9. Мацько Д. С. Гуманістичні цінності як основа особистісного та професійного становлення учителя / Д. С. Мацько // Гуманітарні науки. – 2007. – № 2. – С. 12–15.
10. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – К., 2006. – 315 с.
11. Про освіту : Закон України № 1060-XII від 23 травня 1991 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1991. – № 34.
12. Романенко М. І. Гуманізація освіти: концептуальні проблеми та практичний досвід : наукова монографія / М. І. Романенко. – Донецьк : Промінь, 2001. – 160 с.
13. Фромм Э. Иметь или быть? / Э. Фромм. – М., 2003. – С. 5–32.

Одержано редакцією 19.11.2014
Прийнято до публікації 27.11.2014

Аннотация. Н. М. Чернуха. Интеграционное единство обучения и воспитания в современном образовательном пространстве высшего учебного заведения. В статье рассмотрены основные приоритеты интеграционного единства обучения и воспитания в современном образовательном пространстве, прослежено генезис интеграционных процессов в образовании, в частности, обучении и воспитании. Автор подчеркивает, что интеграционное единство обучения и воспитания в современном образовательном пространстве высшего учебного заведения является основой успешной социализации личности.

Ключевые слова: интеграция, воспитание, личность, образовательное пространство, студент, самореализация, гуманизация, единство.

Summary. Nadiya Chernukha. Integration unity of education and upbringing in modern educational space of institution of higher education. *The article of Ukrainian educationalist N. M. Chernukha reveals the main priorities of the integration unity of teaching and upbringing in modern educational space. It also trace genesis of integration processes in education, especially teaching and upbringing. The author underlines that integration unity of teaching and upbringing in today's educational environment of higher education institutions is the basis of personality successful socialization. According to the author, currently extremely relevant is the problem of effective interaction between teaching and upbringing in the modern university. The optimal correlation between the problems of education and upbringing – is the fundamental pedagogy problem at different times. It was detected that one of the most productive ways of understanding space-time and essential life dimensions is the integration processes in education, addressed primarily to the spiritual possibilities of human, personal's moral and ethical, artistic and aesthetic development, which is a significant and meaningful basis for successful self-realization of modern personality. One of the leading positions in the text highlights the importance of national education, which includes gaining of social experience by the younger generation and students, which was inherited by them with their spiritual heritage of the Ukrainian people. That is why priorities of Ukrainian education is concentrated on formation of personality, which realizes its belonging to the Ukrainian people and modern European civilization. Upbringing of the personality with democratic ideology, who respects civil rights and freedoms, traditions and cultures of the peoples of the world should be national, religious, linguistic choice of every human being. The integration unity of teaching and upbringing in modern educational environment institutions of higher education is a priority of modern educational space, the foundation of successful socialization of personality nowadays.*

Keywords: *integration, upbringing, personality, educational space, student, self-fulfillment, humanization, unity.*

УДК 378.147.091.33:364-43

Р. В. Чубук

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОБЛЕМНОМУ ПОЛІ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ПАРАДИГМИ

У статті розглянуто першочергові завдання щодо підвищення якості професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у ВНЗ, проаналізовано засади поглибленого вивчення сутності поняття «якість освіти». Зазначено, що одним із показників забезпечення якості професійної підготовки фахівців є сформованість компетентності. Акцентовано увагу на тому, що компетентність передбачає не лише наявність загальнотеоретичних знань, але й знання можливих причин і наслідків конкретного впливу, рівень умінь і досвіду практичного використання цих знань під час здійснення професійної діяльності.

Ключові слова: професійна підготовка, компетентність, мобільність, якість підготовки, готовність.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку вітчизняної вищої освіти висуваються нові вимоги до якості професійної підготовки фахівців, які відповідали б потребам ринку праці й міжнародним стандартам у сенсі конкурентоздатності, компетентності, мобільності, креативності. Наукова спільнота світу визнала, що якість освіти є беззаперечним пріоритетом розвитку світової освітньої політики в ХХІ ст., якій підпорядковані всі інші показники людського життя. Учені стверджують, що світ нарешті збагнув: у інформаційному суспільстві новітніх інноваційних технологій, якість освіти стає вирішальним чинником як людського розвитку взагалі, так і забезпечення високого рівня життєвої і професійної компетентності, що задовольняв би прагнення людини до самовдосконалення і саморозвитку та потреби суспільства в освічених, морально-свідомих фахівцях [4].